

GYDYTOJŲ žinios

2023 M. LIEPIS 5 D.

Sveikatos reforma. Ar vis dar laukiama žadėtų permainų?

Gal pamažu ji virsta prakeiksmu? 2, 3

Agresorių akiratyje – ir gydytojai 3–5

Ligoniai palaukti gali, ligos – ne 5–7

Paslaptingas rankraštis – įkvėpimo šaltinis kūrybai 7–9

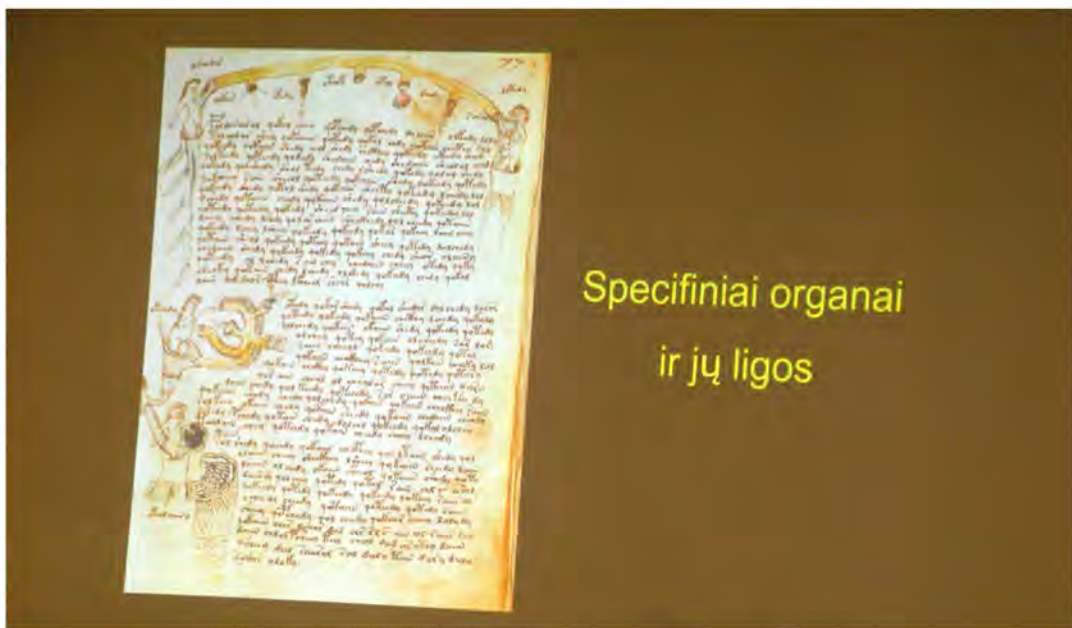
Gydytojai talkino kuriant socialinį draudimą šalyje 9

Paslaptingas rankraštis – įkvėpimo šaltinis kūrybai

„Daugiau nei 30 metų esu profesionalus menininkas ir neurologas – neuromokslininkas. Menininko žvilgsniu žvelgiu į minčių ir sąmonės kertes. Kaip mes suvokiame save ir kitus? Kaip atsiranda socialiniai ryšiai, išskyla kultūros ir ištisos civilizacijos? Kas mus padaro žmonėmis?“ – taip ne kartą yra visuomenei prisistatęs Lietuvos gydytojų sąjungos garbės narys žymus JAV neurologas ir menininkas dr. Audrius Plioplys.

Lietuvos medicinos bibliotekoje dr. A. Plioplys supažindino su savo įžvalgomis apie Voiničiaus rankraštį. Tai – paslaptinga knyga, parašyta maždaug prieš 500 metų nežinomo autoriaus, nežinoma kalba ir neiššifruoto rašto sistema. Voiničiaus rankraštį iššifruoti bandyta daug kartų, tačiau niekam to atlikti nepavyko. Dr. A. Plioplys šį Voiničiaus rankraštį pradėjo nagrinėti prieš 3 metus. Pasak jo, rankraštis pavadintas jį atradusio iš Lietuvos kilusio antikvaro Mykolo Vilfredo Voiničiaus vardu. Dabar rankraštis saugomas Jeilio universiteto retų knygų bibliotekoje.

M. V. Voiničius gimė 1865 m. Telšiuose. Anot dr. A. Plioplio,

Specifiniai organai
ir jų ligos

jis buvo revoliucionierius. Daug problemų sukeltąjį revoliucionierių caro valdžia ištrėmė į Sibirą. Tremtinys sugebėjo pabėgti, atvyko į Londoną ir toliau tęsė revoliucinę veiklą. Vėliau atsiskė revoliucionieriaus veiklos ir pradėjo pardavinėti knygas. Jo

verslas išsivystė ne tik Londone, bet ir Niujorke.

„1912 m. iš Mondragonos vilos Italijoje nusipirko nemažai rankraščių, tarp kurių buvo ir garsusis nežinomu raštu ir kalba parašytas kūriny, kuris vėliau pavadintas šio antikvaro vardu.

Jis atrado šį rankraštį ir pristatė pasauliui. Jis yra nepaprastas – įdomios raidės ir nesuprantama kalba. M. V. Voiničius pabandė pats išnarplioti tekstą, bet, deja, nepasisekė. Per Antrąjį pasaulinį

Atkelta iš p. 7

karą britas Alanas Turingas iššifavo slaptą vokiečių susirašinėjimą, buvo pavadintas kompiuterių tėvu. Jis taip pat bandė išsiaiškinti šio rankraščio tekstą, bet ir jam nepasisekė.

Williamas F. Friedmanas karo metais išsiaiškino Japonijos kariuomenės slapto susirašinėjimo kodą. Po karo jis įsteigtoje NSA

tas opas. 2005 m. tie du australai gavo Nobelio premiją, o mūsų patologas, apie tai rašęs prieš 20 metų, jokios premijos negavo. Dažnai daugelis specialistų akademinio požiūriu visumos nemato.

Maltos universitetas organizavo 4 dienų konferenciją Voiničiaus rankraščio problemai. Kiekvienas pranešėjas žiūrėjo į mažą savo sferą. Niekas neban-

primena gyvulius, jų energiją, dvasią – į augalus įtraukiami gyvulių elementai. Į augalus įtraukiamos ir moterų kūno dalys. Kai kuriose knygos dalyse piešiamos moterys, kurios maudosi baseine. Jos visos yra nuogos. Manau, kad tai – gydymo priemonė. Viena puslapyje atvaizduota uždara erdvė – baseinas, o kitur – įvairūs organai (skrandis, žarnynas ir kt.). Skysčiai ateina per įvairius

svarbus elementus. Paskutinėje rankraščio dalyje, net 23 p., yra daug teksto, kuriame visur yra žvaigždės su virvutėmis. Matyt, visuose astrologijos piešiniuose pateikta išsami informacija – rekomendacijos vienam ar kitam atvejui. 15 šimtmečio pradžioje prasidėjus inkvizicijai daugelis rankraščių, knygų buvo apjuosti paslaptingu skraiste. Tuo laiku daugelis rankraščių buvo koduo-

Dr. A. Plioplys

pasamdė geriausių 8 kriptografų grupę, kurios nariai net metus tyrinėjo ir šifravo šį rankraštį. Jie taip pat patyrė nesėkmę. Britų generolo Johno Hessellio Tiltmano, kuris buvo pagrindinis britų kriptografas, tyrimas taip pat atsidūrė aklavietėje. Jei šie žmonės nepajėgė išsiaiškinti šio rankraščio esmės, tai ką daryti? – taip paskaitą pradėjo dr. A. Plioplys.

Jis priminė, kad mediciną studijavo Čikagos universitete. „Kūno patologas kiekvieną dieną kalbėjo mums apie skrandžio opas. Jis buvo energingas, bet vėliau pasidarė piktas. Jis per skrodimus ir operacijas metu pastebėjo, kad egzistuoja kažkokios bacilos, kurios plito nuo vieno prie kito. Jis atsispausdino straipsnį patologijos žurnale, pristatė savo paskaitą gastroenterologams. Ir visi jį totaliai ignoravo, nekreipė jokio dėmesio. Jis dėl to buvo labai piktas. Jis visiems išdalino savo straipsnį apie skrandžio opas. Po 12 metų australų gastroenterologai susidomėjo ir tyrė šios bakterijos poveikį skrandžio opai. Iš pradžių jų taip pat niekas neklausė, bet jie pradėjo pacientus gydyti antibiotikais ir išgydė

dė apie rankraštį kalbėti kaip apie visumą. Tuomet rankraštį pradėjau tyrinėti iš literatūrinės perspektyvos. Paėmus rankraščio lapo mėginius, pasitelkiant radioaktyviosios anglies izotopą buvo nustatytas laikas, kada galėjo būti parašyta knyga. Po šių tyrimų paaiškėjo, kad rankraštis parašytas 1404–1438 m. Šiaurės Italijoje. Sprendžiant pagal išlikusius rankraščio puslapius apskritai anomalia, kad knygos tematika buvo farmakopėja arba ankstyvoji viduramžių medicina. Tačiau žvelgiant į iliustracijas galima padaryti įdomių išvadų. Augalai – fantastiški, nerealiūs. Kai kurių augalų šaknis atrodo tarsi moterų kasos. Bandymai sulygtinti realius augalus su stilizuotais knygos piešiniais nėra labai sėkmingi. Dalis augalų atpažįstami nesunkiai. Pastebėta tai, kad augalų dalys skiriasi arba tiesiog sumaišytos su kitų augalų dalimis. Knygą tyrinėjęs J. Brumbaugh viename paveikslėlių teigė įžvelgęs saulėgrąžą. Žinoma, kad šis augalas kilęs iš Šiaurės Amerikos, tą šimtmetį šio augalo dar nebūta, nes tokie augalai Europoje atsirado po Kolumbo kelionės. Kai kurie augalų piešiniai

vamzdžius. Vandens telkiniai ir kanalai „biologinėje“ dalyje gali rodyti tarsi ir ryšį su alchemija (pavyzdžiui, gydomųjų eliksyrų receptai). Šie saviti vamzdžiai – tarsi kraujagyslės, jų sistema, vaisingumu, žarnyno ir skrandžio ligomis „surišta“. Viena paveikslėlyje parodoma, kad moterys susipyksta (viena kitai čiumpa už plaukų). Tai – natūrali, buitinė scena – daugeliui mums žinomi atvejai ir mūsų amžiuje“, – paskaitoje teigė dr. A. Plioplys.

Pasak jo, kita dalis – astronominė. „Yra žvaigždės, saulė, nedaug teksto, matyti žvaigždžių išdėstymai, įtraukiami astronominiai elementai. Dar kita dalis – astrologinė. Centre – mergelė, aplink nuogos moterys. Jos daugiausia maudosi ir rankoje laiko po žvaigždę. Kitame puslapyje – maudosi baseine, žvaigždes laiko už virvelių, dar kitame – jau apsiirengusios moterys. Astrologija vaidino svarbų vaidmenį viduramžių gydymų metodikoje. Dabar mūsų amžiuje nemaža žmonių kasdien žiūri į savo astrologines prognozes. Rankraštyje labai akcentuojami astrologiniai elementai. Manau, kad žvaigždės, kurias moterys laiko, yra

jami. Reikėjo sukurti tokį tekstą, kad inkvizitoriai, radę rankraštį, nieko nesuprastų, koks tekstas jame slypi.

Rankraščio šriftas labai gražus, gan įdomus. JAV karo laivyno kriptanalitikas Prescottas Currieris pastebėjo, kad kai kuriuos šio rankraščio puslapius galima padalyti į dvi dalis, kurioms būdinga skirtinga stilistika ir rašyena. Jis iškėlė hipotezę, kad kūrinių galėjo parašyti keli autoriai. Rankraščio tekstai – tai sukonstruota kalba – *Lingua ignota*. 23 raidės, 1 000 žodžių. Raidyną sudaro 20–30 ženklų, žodinė entropija primena anglų ir lotynų kalbą. Nuo Europos kalbų skiriasi tuo, kad nėra žodžių, ilgesnių nei 10 ženklų, taip pat nėra žodžių iš 1 ar 2 ženklų. Dalis ženklų turi fiksuotą vietą žodyje (pvz., tik viduryje, tik pabaigoje). Dalis žodžių kartojasi po 3 kartus iš eilės, yra labai daug žodžių, besiskiriančių tik viena raide“, – sakė dr. A. Plioplys.

Jis pasitelkė holistinį metodą: pradžioje pats išanalizavo visus 240 rankraščio puslapius, atskirai kiekvieną žodį ir eilutę, kad

Atkelta iš p. 8

galėtų susidaryti bendrą įspūdį, apie ką šis kūrinys, ir suprato, jog šis kūrinys alsuoja Hildegard von Bingen dvasia. Ji gyveno 250 metų anksčiau nei parašytas Voiničiaus rankraštis. „Man atrodo, kad šis rankraštis – tai Hildegard von Bingen padaryta įtaka. Tai buvo absoliučiai nuostabi moteris: Vokietijos viduramžių mistikė, kompozitorė, poetė, gamtamokslininkė. Hildegard von Bingen (1098–1179 m.) rašė knygas, įsteigė moterų vienuolyną, buvo vaistažolių specialistė, gydė visas ligas. Savo vienuolyne pati sukūrė savo kalbą: ji sukonstruota remiantis italų, vokiečių ir italų kalbomis. Galvojama, kad sava sukurta kalba sesės galėjo susikalbėti privačiai, o vienuolyne dirbantys pašaliniai negalėjo suprasti, apie ką kalbasi sesės vienuolės. Didžiulis skirtumas buvo tarp šių laikmečių. Tuomet, kai gyveno Hildegard von Bingen, moterys galėjo net popiežių išbarti, dėl to jos nenukentėdavo, o po 250 metų, kai buvo parašytas

Voiničiaus rankraštis, jau vyko inkvizicija. Manau, kad Voiničiaus rankraštis – tai moterų sveikatos vadovėlis: vaistažolės, jų paruošimas, gydymas voniose, astrologija (astronomija). Tai moterų medicinos vadovėlis, dainavimas, giedojimas kartu su gydymo ritualais. Norisi vėl priminti, kad augalų brėžiniai nėra biologiniai, nėra tikslūs. Kaip ir kalba. Yra giedojimas, garso sukūrimas. Kuris neturi žodžių reikšmės. Nesvietiškai buvo daug žodžių ir skiemenų pakartojimų. Tai turi turėti specifinę reikšmę. Beveik 10 proc. kartojasi tas pats žodis. Kai giedama – tai ir kartojasi. Čia nebuvo kalba. Čia buvo giedojimas. Hildegard von Bingen rašė giesmes. Giedoti buvo naudojami gydymo baseinai ir vaistažolės. Tai buvo savitas gydymo metodas. Garsas nešė gyvumą, nešė sveikatą kartu su vaistažolėmis ir maudymosi dalykais. Garsas yra svarbu, ne pats žodis, bet garsas. Tai – moterų vadovėlis. Dainavimas, giedojimas kartu su gydymo ritualais. Giedojimas, dainavimas su astrologiniais veiksniais duos

norimą efektą. Kelios skirtingos rašyenos, skirtingi raidžių ir žodžių rašymo stiliai. Kita ranka brėžė iliustracijas, dar kita dažė spalvas. Tai grupinė veikla. Įvairios rašyenos. Viena akcentuoja vieno garso sistemą, kita – kito garso sistemą. Čia teksto skirtumai pabrėžia garsų sistemas. Skirtingi rašybos stiliai, bet nėra nė vieno pataisymo. Nes turi apytikriai tą garsą „pagaminti“. Čia nebuvo vadovėlis, kuriame skaitai žodžius. Bet tai buvo vadovėlis, kuris „gamino garsus“ giedoti.

Britų mokslininkas Gerardas E. Cheshire'as sukūrė sistemą garsui. Aš pasirinkau ištrauką iš skyriaus apie gydomasias maudynes, ir panaudojant šio mokslininko sistemą bei pasitelkiant dirbtinio intelekto programą tekstas buvo paverstas šnekamąja kalba. Įgarsinti buvo pasirinktas moteriškas balsas su vokišku akcentu ir sukurta muzikinis kūrinys. Jo autorė – kroatė Thana Nikolič. Ši kompozitorė gyvena Vokietijoje. Ji įkvėpta Hildegard von Bingen muzikos ir sukūrė šį kūrinį. Pietų Afrikos kompozitorė Grace Allan

susidomėjo mano projektu. Padariau jai 6 skirtingas ištraukas iš savo rankraščio įvairių temų. Ji sukūrė muziką, skirtą giedoti. Būtent Lietuvos medicinos bibliotekoje tarptautinio pripažinimo sulaukusi dainininkė Nora Petročenko atliks Voiničiaus rankraščio muzikinę interpretaciją, t. y. giedos, – pasakojo dr. A. Pliplys.

Jis vakaro dalyviams pateikė naujas šilko skraistes, kuriose, kaip ir ankstesniuose šio menininko kūrinuose, susipina daugialypiai sluoksniai: turinio, prasmės ir vaizdiniai elementai, jų dizaino sudėtingumas atitinka mūsų minčių procesų kompleksiskumą. Keletas naujausių skraisčių yra įkvėptos ir šio magiško rankraščio.

Siekiu, kad mano skraistės ne nugultų galerijose ir muziejuose eksponatais, o būtų dėvimos ir džiugintų. Nėra geresnio būdo pajusti meną, nei priqlausti skraistę prie savo veido ir pajusti jos šilumą bei švelnumą, – įsitikinęs LGS garbės narys dr. A. Pliplys.

„Gydytojų žinių“ informacija.